

Znamo li u Republici Hrvatskoj koliko odraslih osoba zaista sudjeluje u obrazovanju odraslih?

Marija Pavkov¹

Često u razgovoru s odraslim osobama, za vrijeme pauzi tijekom edukacija koje vodim, razgovaramo o tome koliko odraslih u Republici Hrvatskoj sudjeluje u raznim oblicima obrazovanja odraslih. Iako svi poznajemo prijatelje ili ukućane koji su, ako ništa drugo, polaznici tečaja za učenje stranih jezika, teško je ikome od nas sa sigurnošću izreći brojku koja bi procjenjivala razinu postotka sudjelovanja. Sa druge strane, često puta u neformalnim razgovorima kažemo da odrasli imaju otpor prema učenju, usavršavanju, čitanju i sl. Sve su to nagađanja, možda čak i uvjerenja koja sami imamo u vezi obrazovanja odraslih, a u manjoj mjeri provjerljive činjenice, barem kada je o obrazovanju odraslih u Republici Hrvatskoj riječ. Razlog tome leži u činjenici niske razine dostupnosti kvalitativnih i kvantitativnih znanstveno-istraživačkih podataka koji bi sa više detalja, egzaktnosti i provjerljivosti opisivali područje teorije i prakse obrazovanja odraslih u Republici Hrvatskoj.

Iako na nacionalnoj razini trenutno ne postoje metodologija i sustav kontinuiranog praćenja broja odraslih osoba (dobna skupina 25-64 godine) koje sudjeluju u raznim oblicima obrazovanja odraslih (formalno, neformalno i informalno), Eurostatova istraživanja i statistički prikazi nude uvid u podatke na koje se u ovom prilogu autor želi osvrnuti s obzirom na njihovu relevantnost u kontekstu postojeće prakse i njezinih potreba koje se iz dostupnih podataka mogu razmatrati.

Dostupni podatci Eurostata o postotku odraslih osoba koje sudjeluju u cjeloživotnom obrazovanju za Hrvatsku, za 2008 i 2014. godinu iznose 2.5%, odnosno 2.6%². Taj se podatak izvodi iz statistički prikupljenih podataka iz Labour Force Survey (LFS - Anketa o tržištu rada) i odnosi se na vremenski period od četiri tjedna koji su prethodili trenutku provođenja ankete.

Za razliku od ovog podatka, koji može izgledati alarmantno i zabrinjavajuće s obzirom na niske vrijednosti, podatci koje nudi jedna druga anketa, a to je Adult Education Survey (AES – Anketa o obrazovanju odraslih), ukazuje na vrijednosti koje bi se mogle opisati realnijima za hrvatsku praksu. Iako su podatci za Hrvatsku dostupni samo za 2007.g. (godina pilot istraživanje), budući da Hrvatska nije sudjelovala u drugom krugu provođenja ankete koja se provodila 2011.g., oni su trenutno jedini dostupni podatci koji „mjere“ razinu sudjelovanja u obrazovanju odraslih kroz vremenski period od 12 mjeseci koji su prethodili trenutku provođenja ankete. Podatci za Hrvatsku pokazuju da je 4.5% odraslih sudjelovalo u oblicima formalnog obrazovanja, 18.4% u oblicima neformalnog obrazovanja te 44.6% u oblicima informalnog obrazovanja odraslih.

Iako dakle postoje razlike između rezultata dviju anketa, pri čemu nije namjera u ovom tekstu analizirati različitost u metodološkim pristupima dviju anketa³, vrijednosti dobivene anketama trebaju imati smisao i značenje za razvijanje sustava obrazovanja odraslih u Hrvatskoj. Naime, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (Agencija) vodi evidenciju (na godišnjoj razini) o broju aktivnih ustanova za obrazovanje odraslih, te o broju odraslih osoba koje su upisale

¹ marija.pavkov@aon.at

² Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Lifelong_learning,_2009_and_2014_%28C2%B9%29_%28%25_of_the_population_aged_25_to_64_participating_in_education_and_training%29_YB15.png

³ METHODOLOGICAL NOTES, Data from labour force survey and adult education survey (2011), European Commission, Eurostat, https://circabc.europa.eu/sd/a/da0ff0bb-646c-490e-8677-c91b6f32b440/Explanatory%20notes%20AES_LFS.pdf

program formalnog obrazovanja odraslih. No međutim, iako su ustanove za obrazovanje odraslih obvezane postojećom zakonskom regulativom redovito prijavljivati polaznike formalnih programa obrazovanja odraslih u bazu agencije, one to ne čine redovito. To znači da i broj upisanih polaznika sa kojim raspolaže Agencija nije potpun. Konkretno, u 2013.g., 48.147 odraslih polaznika je sudjelovalo u programima formalnog obrazovanja odraslih, dok je u 2014.g. ta brojka iznosila 34.454⁴. Ako se uzme u obzir da je populacija 25-64 godine života u Hrvatskoj brojila (procjene - sredina 2013⁵) 2.348,818 odrasle osobe, tada se može izračunati da je u 2013.g. sudjelovalo 2.04%, a u 2014.godini 1.46% odraslih osoba (25-64 godina starosti) u formalnim programima obrazovanja odraslih. Međutim, treba nanovo napomenuti da ti podatci nisu potpuni.

Iako Agencija ne vodi evidenciju o sudjelovanju odraslih osoba u neformalnim i informalnim oblicima obrazovanja odraslih, ne postoji trenutno niti jedno drugo referentno mjesto koje bi prikupljalo takvu vrstu podataka niti je ono zakonski predviđeno. Budući da je sektor neformalnog obrazovanja odraslih pod okriljem privatnih tvrtki, udruga, itd. koje nude razne mogućnosti za stjecanje dodatnih znanja i vještina, i budući da ne postoji trenutno zakonska obveza vođenja evidencije o polaznicima koja se daje na uvid državnim institucijama, komorama, krovnim udruženjima i sl., teško je sa sigurnošću procijeniti koliki broj odraslih osoba sudjeluje u neformalnim i informalnim oblicima učenja.

Ono što je dostupno je pregled ponuda raznih ponuditelja usluge obrazovanja odraslih. Ta je ponuda dostupna na portalima koji su vezani uz ponudu radnih mjesta, kao i na drugim mrežnim stranicama na internetu. No međutim, ono što potencijalnim polaznicima budućih edukacija nije dostupno je provjerena, pa čak i službena informacija o kvaliteti usluge, tj. o kvaliteti obrazovnih programa pa je samim time, može se smatrati, i odabir edukacije ili ponuditelja otežan. Iz tog razloga bi zajednica koja se bavi obrazovanjem odraslih trebala razmotriti na koji način pružiti informaciju o kvaliteti i time motivirati buduće polaznike za sudjelovanjem u obrazovanju odraslih.

Ako dalje razmotrimo što sve može imati utjecaj na razinu sudjelovanja u obrazovanju odraslih, a usko je vezano i uz kvalitetu obrazovanja odraslih, tada su to zasigurno i stručno educirani edukatori. U slučaju Republike Hrvatske, može se kazati da postoji nedostatak stručnih edukatora i općenito stručnjaka u području obrazovanja odraslih. Razlog tome leži u činjenici da već 20 godina nije organiziran diplomski ili poslijediplomski studij na ijednom sveučilištu koji bi se bavio temom obrazovanja odraslih.

O svemu navedenom, čak i bez dublje analize svega ostalog što ima utjecaj i što određuje razinu sudjelovanja odraslih u raznim oblicima obrazovanja odraslih, trebalo bi voditi brigu kod oblikovanja i definiranja politika obrazovanja odraslih na nacionalnoj razini. Iako ne raspolažemo sa relevantnim pokazateljima (kroz duže vremensko razdoblje) o razini sudjelovanja odraslih u formalnim, neformalnim i informalnim oblicima obrazovanja odraslih, trebamo biti svjesni činjenice da obrazovanje odraslih omogućava stjecanje znanja i vještina koje prate tehničko-tehnološki razvoj, kao i razvoj sektora usluga, poljoprivrede i dr. u smislu nadoknade i nadogradnje onoga što je propušteno kroz redoviti sustav obrazovanja. Pojedinaac ne može biti prepušten sam sebi u odabiru onoga što će učiti. Društvo mu treba pomoći u smislu usmjeravanja za ono što je jednom proizvodno i stvaralačko orijentiranom društvu potrebno. Naglasak pri tome treba staviti na činjenicu da znanja

⁴ Data from the Agency for Vocational Education and Training and Adult Education

⁵ Žene i muškarci u Hrvatskoj (Men and Women in Croatia), (2015), Državni zavod za statistiku, Croatian Statistics Bureau, izračun autora, author's calculations, http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/menandwomen/men_and_women_2015.pdf

stečena kroz sve stupnjeve formalnog obrazovanja brzo zastarijevaju i da se sadržaji programa sporo mijenjaju. A to općenito vodi ka pružanju otpora promjenama.

Dakle, može se reći da je cjelokupno društvo odgovorno za razinu motivacije i potrebe za sudjelovanjem u raznim oblicima obrazovanja odraslih. Društvo svojim vrijednostima, koncepcijom razvoja, planiranjem, odašilje poruke raznih oblika kroz medije, kroz događaje, kroz politike, itd. koje itekako utječu na odluku pojedinca hoće li se uključiti u neke od oblika obrazovanja odraslih, vidi li u njima svrhu i smisao, kao i financijsku opravdanost.

Na kraju, važno je naglasiti, da pored stope nezaposlenosti od 18% za RH (LFS, prva tri mjeseca 2015)⁶, obrazovanje odraslih nudi raznovrsne mogućnosti integracije i re-socijalizacije odraslih koji trenutno (ili čak duži vremenski period) nisu zaposleni što je itekako važna uloga i vrijednost obrazovanja odraslih uz mogućnost stjecanja novih i usavršavanja postojećih znanja i vještina kroz formalne programe obrazovanja odraslih koji su u ponudi za nezaposlene osobe preko Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

I pored svega navedenog, područje obrazovanja odraslih u Republici Hrvatskoj ostaje nedovoljno istraženo i opisano (dokumentirana praksa), a samim time i razina sudjelovanja odraslih u raznim oblicima obrazovanja odraslih. Ta činjenica zacijelo bi trebala imati utjecaj i na donošenje politika koje se odnose na daljnji razvoj sustava obrazovanja odraslih, sustava kojem bi se zbog njegove raznolikosti, fleksibilnosti i mogućnosti koje pruža, trebalo dati veći značaj u hrvatskom društvu.

⁶ Hrvatski zavod za zapošljavanje (Croatian Employment Service), <http://www.hzz.hr>.